

Eesti kodakondsuse erandina andmise kaalumise lähtekohad

Tegemist on üldise erandina kodakondsuse andmise praktika kirjeldusega, mitte õigusaktiga. Seega võib olenevalt konkreetsest isikust ja tema asjaoludest lähtuvalt teha vajadusel ka kirjeldatud praktikast erineva otsuse.

Kodakondsuse seaduse § 21 lõike 1 punkti 4 kohaselt **ei anta ega taastata** Eesti kodakondsust isikule, kes on toime pannud kuriteo, mille eest talle on mõistetud vabadusekaotus kestusega üle ühe aasta ja kelle karistatus ei ole kustunud või **keda on kriminaalkorras korduvalt karistatud tahtlike kuritegude eest**.

Kodakondsuse seaduse § 21 lõike 1¹ kohaselt võidakse Eesti kodakondsus erandina anda või taastada isikule, keda on kriminaalkorras korduvalt karistatud tahtlike kuritegude eest ja kelle karistatus on kustunud, võttes arvesse kuriteo toimepanemise asjaolusid ning süüdlase isikut.

Tegemist on **kaalutusõigusega** ja seda kohaldatakse üksnes sellise isiku suhtes, keda on kriminaalkorras korduvalt karistatud ja **kelle karistatus on kustunud**. See tähendab, et kui isikut on korduvalt kriminaalkorras karistatud ja tema karistatus on kustunud, siis Vabariigi Valitsus **võib** talle erandina Eesti kodakondsuse anda.

Karistuse kustumise tähtaeg sõltub isikule määratud karistusest ning need tähtajad on sätestatud karistusregistri seaduse §-s 24.

Kaalutusotsuse tegemisel peab arvesse võtma nii kuritegude asjaolusid kui ka süüdlase isikut. Kaaluma peab iga kord eraldi, arvestades konkreetset isikut ja tema asjaolusid. Nt võib olla kuritegusid, mille puhul üldjuhul ei pruugita kodakondsust anda isegi siis, kui kuriteo toimepanemisest ja karistusandmete arhiivikandmisest on möödunud väga pikk aeg (nt tahtlik tapmine, sõjakuritegu, inimsusevastane kuritegu, genotsiid, riigivastane kuritegu vms), kuid ka siin võib ette tulla erisusi, arvestades konkreetseid asjaolusid (nt kui isik on ennast nii palju muutnud ja oma praeguse tegevusega ühiskonnale palju head teinud, mis tähendab, et süüdlase isik võimaldab erandi tegemist). Samuti tuleb arvestada, kas isik oli kuritegude toimepanemise ajal alaealine, kas ta nüüdseks omab kindlat töökohta ja peret vms süüdlase isikut positiivselt iseloomustavaid asjaolusid, mis kaaluvad üles tema poolt toime pandud kuriteod ja nendega tekitatud kahju. Lisaks on üheks isikut iseloomustavaks asjaoluks on ka tema poolt toime pandud väärteod (nende arv, toimepanemise sagedus, nende liik, trahvide tasumine, väärtegude karistusandmete karistusregistri arhiivi kandmine jms).

Eeltoodust tulenevalt on välja kujunenud erandina kodakondsuse andmise praktika:

- 1) karistusseadustiku paragrahvides 88–116, 133–141, 172–179, 231–239, 241, 244–247, 249–251 tunnustega kuritegude puhul:
 - **üldjuhul keeldutakse kodakondsuse andmisest;**
 - isiku kuriteo toimepanemise asjaoludest, tema tehtud järeldest karistuse osas ja edaspidist ellusuhtumist ning käitumist arvestades võidakse anda

erandjuhul, kui karistuse andmed on karistusregistrist kustutatud ning kantud arhiivi **vähemalt 7 aastat** enne kodakondsuse saamise taotluse esitamist;

- 2) karistusseadustiku 118, 125, 129–131, 143, 143²–145¹, 148, 150–151, 169, 180, 184, 200, 214,, 254–256, 258–259, 263, 302–303, 327–328, 347–348, 394–394¹, 403, 405–407, 411–412, 414–415, 418–418¹, 434–435, 437–440 tunnustega kuritegude puhul:
- isiku kuriteoteo toimepanemise asjaoludest, tema tehtud järeldest karistuse osas ja edaspidist ellusuhtumist ning käitumist arvestades võidakse anda erandjuhul, kui karistuse andmed on karistusregistrist kustutatud ning kantud arhiivi **vähemalt 5 aastat** enne kodakondsuse saamise taotluse esitamist;
- 3) muude kuritegude puhul:
- isiku kuriteoteo toimepanemise asjaoludest, tema tehtud järeldest karistuse osas ja edaspidist ellusuhtumist ning käitumist arvestades võidakse anda erandjuhul, kui karistuse andmed on karistusregistrist kustutatud ning kantud arhiivi **vähemalt 3 aastat** enne kodakondsuse saamise taotluse esitamist.

Karistusandmete kustumise ja kaalutlusotsuse tegemise näide:

Isik varastas 21.10.1999 korterist esemeid. 11.05.2000 tunnistas kohus isiku süüdi kriminaalkoodeksi § 139 (salajane vargus) lg 2 p 1 alusel ning mõistis talle sama koodeksi § 47 (tähtajalise vabadusekaotuse tingimuslik kohaldamata jätmine) alusel lõplikuks karistuseks 1 aasta pikkuse tingimisi vangistuse 2 aasta pikkuse katseajaga. Katseaeg 2 aastat oli isikul 22.05.2000 - 21.05.2002, karistus on seega täidetud 22.05.2002.

Seega kanti isiku karistusandmed karistusregistri arhiivi 22.05.2005. Kuna tegemist ei ole raske kuriteoga, saab erandina kodakondsuse andmist kaaluma hakata 3 aasta möödumisel karistusandmete arhiivi kandmisest, seega 22.05.2008. See tähendab, et kuriteo toimepanemisest (21.10.1999) kuni erandina andmise kaalumise alguseni (22.05.2008) on möödunud juba 8 aastat ja 7 kuud, seega piisavalt pikk aeg, et veenduda isiku õiguskuulekuses.

Skeem:

- ❖ Tegu 21.10.1999 →
- ❖ Kohtuotsus 11.05.2000 →
- ❖ Karistus täidetud 22.05.2002 →
- ❖ Karistusandmed kantakse arhiivi 22.05.2005 →
- ❖ Erandina kodakondsuse kaalumise võimalus 22.05.2008
- ❖ KOKKU: 9 aastat.